

ZPRÁVA O NAPLŇOVÁNÍ KODEXU ČESKÉ TELEVIZE

V ROCE 2004

V průběhu roku 2004 se počítal 7. až 18. měsíc účinnosti Kodexu ČT (dále Kodex). Není pochyb, že Kodex je zásadním konkretizačním předpisem, který doplňuje zákon o České televizi. Jeho význam ve stanovení zásad naplňování veřejné služby a rovněž pak jeho závaznost vyplývají přímo z ustanovení § 8 odst. 1 písm. d) zákona o České televizi. Vedení České televize k tomuto dokumentu takto také přistupuje a v průběhu roku 2004 se zasazovalo o jeho bezvýjimečné naplňování.

Úsilí na tomto poli lze rozčlenit do tří hlavních oblastí aktivity:

- (1) Završení procesu implementace ve smyslu ukotvení Kodexu v procesu každodenního rozhodování v České televizi.
- (2) Posuzování vlastní činnosti podle kritérií, které Kodex nastavuje.
- (3) Vynucování dodržování Kodexu, a to i cestou pracovníprávních sankcí.

Tyto oblasti jsou dále rozpracovány v této zprávě.

(1) Završení procesu implementace

V roce 2004 dovršila Česká televize kroky směřující k plnému naplnění dokumentu a zvnitřnění Kodexu jejími zaměstnanci a externími spolupracovníky. Navázala tak na zásadní kroky, které v tomto směru učinila již v roce 2003.

Ve spolupráci s Radou České televize došlo v první polovině roku 2004 k ustavení *Etického panelu*, který byl personálně obsazen a současně začal přijímat první usnesení k otázkám, ve kterých buď nepanuje jistota mezi odpovědnými pracovníky uvnitř České televize, nebo o otázkách, u nichž si stanovisko vyžádala Rada České televize. Počet kauz, které předává Etickému panelu generální ředitel se odvíjí od počtu skutečně sporných otázek. Etický panel vedení České televize zásadně nevnímá jako pravidelnou instanci rozhodování, ale právě v souladu s Kodexem ČT jako výjimečný institut pro závažné a výkladově sporné otázky. Rada ČT je jinak o činnosti Etického panelu informována zvláštními zprávami, které si jednotlivými usneseními vyžádala.

Ustavením Etického panelu byl tedy splněn rest, neboť v prvních 6 měsících účinnosti normy, tj. ještě v předcházejícím roce 2003, se to pro nával jiné agendy vyplývající z Kodexu nepodařilo.

Dalším důležitým implementačním krokem se stala *konkretizace pravidel presumpce nevinny zejména v souvislosti s jednotlivými fázemi trestního řízení*. Opakované zkušenosti ukazovaly, že v oblasti zpravodajství a aktuální publicistiky se často vyskytuje problém nesprávného popisu skutečného stavu trestního řízení. Proto ředitel zpravodajství přistoupil k vydání interního pokynu, který Kodex ČT konkretizuje a který podrobně popisuje dílčí fáze trestního řízení spolu s vysvětlením terminologie, která k nim přiléhá. Dokument nazvaný *Rukověť k uplatňování principu presumpce nevinny ve zpravodajství a aktuální publicistice České televize* je obsažen v Příloze č. 1 této zprávy. Česká televize se jím jednoznačně odklonila od všeobecně v médiích rozšířených chyb v této oblasti, které mohou v konečných důsledcích vést i k neoprávněnému poškození osob, o nichž se v souvislosti s trestním

řízením informuje. Poslední čtvrtletí starého roku a první měsíc nového roku potvrzují, že redakce jsou schopny tento dokument respektovat. Z vysílání prakticky zmizely medializace účelových trestních oznámení, slovo vyšetřování není chybně používáno a více je při popisu soudních řízení ctěn princip zápasu strany obžaloby se stranou obhajoby, jehož třetí nikoliv méně významnou součástí jsou pocity a pohled oběti. Přijetí a vynucování tohoto dokumentu lze označit bez nadsázky za průlom, který Českou televizi v pozitivním slova smyslu vzdálil od ostatních sdělovacích prostředků v České republice.

Když už se zastavujeme u problematiky informování o činnosti Policie ČR a soudů, je vhodné právě na tomto místě upozornit, že poprvé za dobu účinnosti Kodexu nastala situace předvídaná v závěrečných ustanoveních tohoto dokumentu, kdy jej nově schválený a od 1.1. 2004 účinný zákon nepřímo novelizoval. Běží o *zákon o soudnictví ve věcech mládeže, podle jehož znění* nesmí nikdo při zmínce o kriminalitě mladistvých (lidé do dne 18. narozenin včetně) jakýmkoliv způsobem zveřejnit informaci, ve které je uvedeno jméno a příjmení mladistvého nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat (včetně zobrazení podobizny). V tomto smyslu se vzhledem k nadřazenosti zákona rozšiřuje zákaz poslední věty čl. 14.4 Kodexu ČT. Výjimku tvoří zprávy o vyhlášení pátrání po určité osobě, jestliže zprávu o takovém pátrání zveřejní Policie ČR. Redakce zpravodajství vzorně zažila tuto novou právní úpravu.

Stojí ještě za připomenutí, že v roce 2004 navázaly redakce ředitele zpravodajství na plnění v posledním čtvrtletí roku 2003 vydaného Opatření ředitele zpravodajství v podobě metodického pokynu pro redakční práci. Na ten lze pohlížet jako na detailní rozepsání povinností vzešlých z Kodexu do tak dílčích oblastí, jakými je struktura zpravodajského příspěvku, vystupování redaktorů nebo užívání jazyka.

Na téma implementace lze jinak odkázat k informacím, jež Česká televize Radě ČT předkládala v průběhu roku 2004 a které zachycují některé další aspekty.

(2) Posuzování vlastní činnosti podle kritérií Kodexu

V roce 2004 Česká televize především navázala na dosavadní spolupráci s agenturou Inno Vatio při hodnocení vyváženosti a objektivity. Rada ČT je pravidelně zásobována zprávami, které na tomto základě nezávisle na České televizi vznikají.

Hodnocení pořadů, popřípadě dalších podob činnosti České televize se však především stalo součástí běžných postupů hodnocení, které uvnitř České televize probíhají. To je zdánlivě samozřejmý, nicméně důležitý výsledek roku a půl účinnosti Kodexu.

Odkazy na Kodex se staly rovněž častým doplňkem stížností, popřípadě dokonce právních podání, které jsou na Českou televizi směřovány. S tímto faktem se mohla bezprostředně seznámit i Rada ČT, u níž se ze zákona scházejí stížnosti na generálního ředitele.

Česká televize se snaží na takto obohacené reakce veřejnosti reagovat konkrétním vyjádřením, zda její jednání v konkrétním případě bylo, anebo nebylo v souladu s Kodexem a stanovisko, které takto zaujme, i náležitě zdůvodnit.

Zajímavým fenoménem je užívání odkazů na Kodex v soudních i správních řízeních vztahených k obsahu pořadů. Jak již bylo naznačeno, není neobvyklé především u podání mířících proti České televizi. Zkušenost především z občanského soudního řízení je taková, že soudy se prozatím striktně přidržují znění zákonů a přímo Kodexem svá meritorní rozhodnutí nezduvodňují. Poznámky žalobců se vztahem ke Kodexu nechávají prakticky bez

povšimnutí. Tím mimochodem potvrzují tradiční náhled na Kodex jako spíše interní etický dokument.

Dále podáváme přehled typologie nejčastějších vnějších odkazů na Kodex, s nimiž je Česká televize především formou stížností či dokonce právních podání konfrontována. Postupujeme přitom po jednotlivých částech Kodexu, jak následují za sebou:

Preambule – bez odkazů.

Čl. 1 Divák – občan na prvním místě – sporadicky zaznamenány především odkazy v souvislosti s horší kvalitou signálu, což Česká televize řeší ve spolupráci se smluvními partnery, kteří signál šíří.

Čl. 2 Zvláštní pozornost dětskému divákovi – značná pozornost se upíná k vlivu násilí v pořadech pro děti, ale i pořadech pro dospělé, na které se děti dívají. V roce 2004 k tomuto tématu proběhla velká konference na půdě Senátu ČR o petici občanů proti násilí v televizi se zvláštním zaměřením na děti. Téma je stále otevřené v souvislosti s nárůstem informování o násilných činech dětí a mládeže. Česká televize k tomuto problému zaujímá názor, že respektuje Kodex, ctí vnitřní odpovědnost lidí, kteří o zařazení pořadů rozhodují, snaží se podat divákům přesné informace, co mohou od pořadu očekávat, ale nepovažuje za vhodné nynější právní úpravu rozšiřovat např. cestou klasifikace filmů, která se v některých zemích používá. Tento bod úzce souvisí ještě s čl. 17 Kodexu.

Čl. 3 Poplatník televizního poplatku – otevřený vztah – Česká televize ve vztahu k této kapitole nečelí ani tak stížnostem, jako si spíše uvědomuje rezervy v zajištění rovného přístupu k vymáhání televizních poplatků od neplatičů. Na vině je zčásti nevyhovující platná právní úprava, z části byly odhaleny nedostatky v dosavadním systému vymáhání. Česká televize je připravena veřejně deklarovat odhodlání ofenzivně čelit nutnosti zajistit účinné a plošné vymáhání dlužných poplatků jak od přihlášených osob, tak od osob, které se přihlašce vyhýbají.

Čl. 4 Tvůrce základní předpoklad úspěchu Česká televize v roce 2004 musela v souvislosti s úspornými opatřeními postoupit řadu střetů o výši honorářů či otázku tzv. reprízného. V nich však hraje roli spíše autorský zákon, než odkazy na Kodex.

Čl. 5 Péče o informace ve zpravodajství a aktuální publicistice – tradiční ohnisko diskusí o naplňování Kodexu s tématy jako vyváženost, zdrojování, pořadí v agendě apod. Za příznivý posun lze označit úbytek problémů při zdrojování, prakticky vymizely obecné odkazy typu „podle odborníků, ekonomů“ atd. Redakce rovněž respektují zásadu minimálně dvou zdrojů a pravidla pro výjimečné uvedení informace pouze z jednoho zdroje.

Čl. 6 Diskusní pořady a pluralita – tady za mnohé vypovídá statistika Inno Vatio. Stížnosti na diskusní pořady mají rok od roku klesající trend. Česká televize čelila v roce 2004 výraznějšímu problému pouze po technické chybě hlasovacího zařízení v souvislosti s předvolební debatou kandidátů do Senátu.

Čl. 7 Otázky náboženství a etiky – bez vážnějších problémů či podnětů v uplynulém roce.

Čl. 8 Umělecké pořady a vkus – jak se liší vkus a preference diváků, přicházejí směsice různě zabarvených reakcí na konkrétní pořady, což je pro televizní práci charakteristické. V drtivé většině případů převažují reakce k jednotlivým pořadům, aniž by byl zpochybňován celek programu a dodržování Kodexu s tím související.

Čl. 9 Jazykový projev – Česká televize doposud řeší především za pomoci stálých jazykových spolupracovníků, s jejichž pomocí se snaží i řešit vnější podněty vyjadřující se

k jazykové kvalitě. Má však před sebou první zadání vnější analýzy, k čemuž dojde v prvním čtvrtletí letošního roku.

Čl. 10 Vzdělávací a osvětové pořady – nevyskytují se problémy či spory.

Čl. 11 Zábavní pořady – platí, co bylo uvedeno u čl. 8.

Čl. 12 Sportovní pořady – nejenom v roce 2004 chloubou a špička programové nabídky České televize, vzhledem k objemu a náročnosti vysílání je cenné, že se nevyskytují stížnosti etického charakteru, to je rozdíl oproti mnoha jiným zemím, kde pravidelně dochází k aférám s nevhodnými výroky komentátorů (např. nedávné propuštění komentátora Sky Sport za nevhodné přirovnání hry k tsunami). V oblasti sportovního zpravodajství je rovněž třeba ocenit zvládnutí role v souvislosti s korupční aférou ve fotbale, občas se zapomíná, že to byla právě Česká televize, kdo v druhé polovině roku 2003 dal odvážnou reportážní impuls k mohutnému tažení za očistění fotbalu, což dnes potvrzují i orgány činné v trestním řízení.

Čl. 13 Zákaz diskriminace – pořady a uplatnění řady osob z menšinových skupin na obrazovce České televize dávají nejlepší výpověď o kvalitě práce v této oblasti. Přes různorodost názorů ve společnosti Česká televize není adresátem vážných podání, které by vytýkaly chyby.

Čl. 14 Presumpce nevinny – vysvětleno podrobně výše v části věnované implementaci včetně zaznamenání průlomů, kterého se zde uvnitř České televize podařilo dosáhnout.

Čl. 15 Respekt k soukromí – Česká televize někdy řeší problém „door stepping“, což Kodex až na výjimky potlačuje. Především se jedná o nuance důvodnosti užití výjimek. Nejednou je směrem k ní argumentováno překročením norem při natáčení v obchodních provozovnách. V tomto směru se očekává stanovisko soudní praxe, přestože Česká televize není předmětem žádného takového sporu.

Čl. 16 Pravidla při natáčení – Česká televize plní a nebylo jí ani např. v soudním či správním řízení porušení těchto pravidel vytýkáno. Kapitola o natáčení s dětmi je částečně dotčena novým zákonem o zaměstnanosti, který zavedl časová omezení účasti dětí na natáčení, z čehož vznikají v celém filmovém průmyslu značné problémy. Česká televize intenzivně jedná o těchto otázkách na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí.

Čl. 17 Zobrazování – rozebráno již v čl. 2.

Čl. 18 Živé vysílání – nevyvstávají potíže.

Čl. 19 Kritické situace – výborně zvládnut jak Irák, tak tsunami koncem roku. Obojí vysoce oceňováno diváky.

Čl. 20 Charitativní a dobročinná činnost – Česká televize na základě podnětu Rady ČT zprůhlednila vztah s organizací Člověk v tísni – Společností při České televizi. Vnitřní diskusi prochází otázka, zda rozepsat pravidla uveřejňování kont veřejných sbírek.

Čl. 21 Komerční části programu – část diváků sice může kriticky vnímat reklamu a především teleshopping, Česká televize v tomto ovšem jedná striktně v souladu se zákonem i Kodexem.

Čl. 22 Střet zájmů – bez výraznějších problémů, převažuje preventivní přístup. Přesto v reakci na nárůst konkurenčního prostředí v éře digitalizace připravován konkrétní interní pokyn.

Čl. 23 Česká televize jako instituce – plněno. Etický panel z podnětu Rady posuzoval jednu reportáž věnovanou poplatkům ve zpravodajství.

Čl. 24 Péče o archivní fond – v souvislosti s digitalizací archivu vyvstává výrazná bariéra nedostatku finančních prostředků, to může splnění závazku z Kodexu v konečném důsledku ohrozit.

Čl. 25 Základní pravidla hospodaření – plněno, oproti minulosti zásadní změny a posun, obojí se setkává s příznivou odezvou veřejnosti.

Čl. 26 Žaloby a správní řízení – Kodex i v tomto plněn.

Etický panel - vysvětleno výše v části věnované implementaci.

(3) Vynucování dodržování Kodexu

Vedení Česká televize směrem dovnitř jednoznačně prosadilo přístup vynucování Kodexu ČT cestou pracovního práva. S odkazem na Kodex padlo několik upozornění na porušování pracovní kázně. V souvislosti s mzdovým hodnocením docházelo ke snižování mzdy za chyby tohoto rázu. Na rozdíl od roku 2003 ovšem nedošlo ani v jednom případě v přímé souvislosti s porušením Kodexu k ukončení pracovního poměru.

Třeba doplnit, že Česká televize nečelí jedinému pracovněprávnímu sporu, který by výše popsaný postup přezkoumával. Stále tak nelze charakterizovat přístup soudů k nekonvenčnímu řešení, které zákon o České televizi ve vazbě na zákoník práce zavedl.

Součástí vynucování dodržování Kodexu ovšem přirozeně není jenom represe. Převažuje preventivní přístup, když pracovníci vědí, že rovněž podle kritérií Kodexu budou hodnoceni včetně promítnutí do pohyblivé složky mzdy.

ZÁVĚR

Česká televize naplňuje Kodex České televize. V roce 2004 prohloubila jeho aplikaci uvnitř České televize včetně provázání s dalšími interními předpisy a pracovněprávními postupy hodnocení zaměstnanců.

2/2/2005, Mgr. Martin Elger

Rukojeť k uplatňování principu presumpce nevinny ve zpravodajství a aktuální publicistice České televize

Tento návod rozvádí čl. 14.1 Kodexu ČT, který obecně popisuje způsob chápání zásady presumpce nevinny ve vysílání ČT:

Česká televize je povinna respektovat zásadu presumpce nevinny, z níž vyplývá, že až do pravomocného výroku o vině se na člověka hledí jako na nevinného a nelze mu přičítat spáchání trestného činu nebo přestupku. Zásada presumpce nevinny na prvním místě zavazuje státní orgány a nelze ji ve vztahu k povinnostem České televize vykládat tak, že zabraňuje informovat diváky o podezření z kriminálního jednání konkrétního člověka, případně publikovat svědectví osob a informace o postupu státních orgánů v rámci trestního, případně přestupkového řízení. Takový výklad by České televizi znemožňoval podat pravdivou informaci o záležitostech veřejného zájmu. Česká televize má však vždy povinnost zdržet se výroků, jimiž by bylo na podezřelého (obviněného) pohlíženo, jako by již byl pravomocně odsouzen.

V souvislosti s informováním o činnosti policie, státních zástupců a soudů v trestním řízení je nezbytné rozlišovat základní stadia postupu těchto orgánů a těmto stadiím pak přiřazovat vhodnou terminologii. K tomu mají napomoci následující zásady:

- (1) Policie ČR a státní zástupci mají povinnost konat z úřední povinnosti, jakmile se dozvědí o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu. Nemusí čekat na trestní oznámení od občanů, resp. fyzických či právnických osob, ale mohou a musí jednat i z vlastního podnětu.**
- (2) Trestní oznámení (slovy trestního řádu „oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin“) není žalobou, ale ústním či písemným úkonem určité osoby, která policii nebo státnímu zastupitelství sděluje svůj dojem, že byl či mohl být spáchán trestný čin. Jde tedy o akt, kterému se mezi lidmi (často v negativním kontextu) přezdívá *udání*. To může učinit kdokoli a kdykoli. Jestliže se obsahem oznámení nedopustí křivého obvinění konkrétní osoby, popřípadě nespáchá jiný trestný čin (např. pomluvu), může se i mýlit nebo si beztrestně vymýšlet. Trestním oznámením je stejně tak naléhavé volání na linku 158 či 112, jako jím je anonymní přepis notorického kverulanta a jako jím je i právníkem pečlivě a odborně zpracovaná složka (předpřípravený spis) o stovkách stran.**

Policie má za povinnost trestní oznámení prověřit. Buď dospěje k závěru, že není důvodné, potom jej odloží, nebo důvodné je a policie pokračuje ve zjišťování všech skutečností důležitých pro rozhodnutí o tom, zda zahájí trestní stíhání určité fyzické osoby, popř. zda skutek kvalifikuje jako přestupek a jako takový jej postoupí příslušnému obecnímu či městskému úřadu k projednání. Oproti žalobě v občanském soudním řízení není podatel trestního oznámení v přímém procesním sporu s podezřelým, nemusí nic aktivně dokazovat (nemá důkazní břemeno), veškerou aktivitu musí vyvíjet policie a dozorující státní zástupce. V trestním oznámení může, ale nemusí být uvedena osoba, kterou oznamovatel považuje za pachatele.

Z těchto důvodů a také proto, že se v České republice stalo podávání často účelových trestních oznámení národním sportem, popř. postupem jak se vyhnout na čas, znalosti a finanční prostředky náročnějšímu občanskému soudnímu řízení, nemůžeme ve vysílání pouze na základě skutečnosti, že někdo

podal trestní oznámení, vytvářet dojem o provinění osoby, proti níž trestní oznámení míří. Jestliže nemáme jiné důkazy, je na místě zdrženlivý neutrální postoj, pokud vůbec existuje relevantní důvod takovou informaci zařadit do vysílání.

- (3) **Trestní řízení se podle trestního řádu rozděluje na základní dvě fáze: přípravné řízení a řízení před soudem. Vše, co se děje do doby, než státní zástupce podá obžalobu na soud, patří do přípravného řízení. To začíná policie nebo státní zástupce buď z vlastního podnětu (viz bod 1), nebo na základě povinnosti zabývat se trestním oznámením (viz bod 2).** Tato prvotní fáze, kdy se ověřují vlastní podněty nebo trestní oznámení se správně označuje jako prověřování – je proto vhodné uvádět informaci tak, že „policie prověřuje trestní oznámení“ nebo „policie z vlastního podnětu prověřuje...“ Lze také alternativně užívat sloves „zkoumá, zjišťuje, ověřuje i pátrá“. Zásadně je však zavádějící a nepřijatelné tvrdit, že policie v tomto stádiu někoho „vyšetřuje“.

Pouze v případech, kdy více důkazů nasvědčuje, že se prověřování ubírá směrem k určité osobě, si můžeme dovolit užití výrazů „podezřívá, podezřelý“. Užití tohoto výrazu i tak musíme pečlivě uvážit, zvláště ji nemůže odůvodňovat pouhý obsah trestního oznámení.

- (4) **Ve stádiu prověřování podávají fyzické osoby policii tzv. vysvětlení. Lidé tedy nejsou v tomto stádiu vyslýcháni jako svědci ani jako obvinění. X.Y. tedy nebyl u výslechu, ale policie X.Y. předvolala k podání vysvětlení..., vysvětloval policii..., odpovídal na otázky policie... apod.**

- (5) **K zahájení trestního stíhání dochází tehdy, když policie v probíhajícím přípravném řízení dospěje k závěru, že byl spáchán trestný čin a že je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Výrazem tohoto přesvědčení se stává usnesení o zahájení trestního stíhání, které doručuje podezřelému. Od momentu doručení se podezřelý stává obviněným. Obsahem usnesení musí vedle označení obviněného být nezaměnitelný popis skutku, výčet trestných činů, které jsou obviněnému ve vztahu k tomuto skutku kladeny za vinu a odůvodnění. Proti usnesení může obviněný podat stížnost, o které rozhoduje státní zástupce.**

Zahájení trestního stíhání však zásadně vyjadřuje názor policie (byť někdy předem konzultovaný se státním zástupcem), který nic nemění na skutečnosti, že o vině a trestu může v trestním řízení rozhodnout pouze soud. Proto musíme i v tomto stádiu přípravného řízení uvážlivě volit slova. Správné je držet se podstaty trestního procesu, který se v posledních letech v České republice stále více kloní k modelu utkání stran (stát vers. obviněný). Takže, pokud redakce jinak nezískala důkazy o provinění obviněného a opíráme se pouze o informace orgánů činných v trestním řízení, měli bychom spíše líčit spor mezi policií a státním zastupitelstvím na straně jedné a obviněným (obhajobou) na straně druhé. Tomu odpovídají obraty typu: „Policie obviňuje X.Y. z podvodu..., X.Y. to odmítá..., policie klade Y.Y. za vinu...“ apod.

Naopak je nepřijatelné bez dalších důkazů v této fázi řízení tvrdit, že „X.Y. podváděl..., policie odhalila X.Y. ...“ apod.

- (6) **Úsek přípravného řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, popř. rozhodnutí o zastavení trestního řízení nebo postoupení věci jinému orgánu**

(např. jako přestupek) se nazývá vyšetřováním. Právní terminologií vzato policie až od tohoto stádia vyšetřuje a trestně stíhá určitou osobu. Tady již není nemístné informovat, že *policie obviněného X.Y. vyšetřuje*.

- (7) Při vyšetřování se již provádějí výsledky svědků, ne každé odpovídání otázek policie však musí být *výslechem*, zvláště v jednodušších případech policie může požadovat pouze podání vysvětlení. Pro vysílání ovšem již není podstatnou vadou, pokud budeme referovat o výsledku určité osoby (svědka, obviněného, poškozeného či znalce).
- (8) Teprve po zahájení trestního stíhání může soud rozhodnout o umístění obviněného do vazby. Od tohoto momentu také může (a někdy musí) mít *obhájce* s právem účasti na prováděných procesních úkonech. Každý si však ještě před zahájením trestního stíhání může vzít k podání vysvětlení advokáta.
- (9) Státní zástupce v celém přípravném řízení provádí dozor, může si však vyhradit provedení jakéhokoliv úkonu, např. sám provést výslech svědka a dokonce může převzít celé vyšetřování. Státní zástupce má právo dávat policii závazné pokyny, jak postupovat, vracet jí věci a rušit nezákonná nebo nedůvodná rozhodnutí policejního orgánu, popř. je nahradit vlastními. Pojetí trestního řádu se v ČR v posledních letech posunulo k modelu státního zástupce jako *pána přípravného řízení*, kterému policie asistuje v přípravě obžaloby a všech k tomu nezbytných podkladů. Pokud by nicméně státní zástupce dospěl k závěru, že podání obžaloby není důvodné, má za povinnost řízení zastavit, popř. věc postoupit příslušnému orgánu (např. obecnímu úřadu k projednání přestupku).
- (10) Tím se dostáváme k rozhodnutím, kterými se končí vyšetřování, **tyto rozhodnutí činí státní zástupce. V zásadě lze vypočítat následující alternativy:**
  - (a) Policie navrhne státnímu zástupci, aby na obviněného podal obžalobu, ten tak učiní, sepíše ji a odešle. Jakmile dojde obžaloba na soud končí přípravné řízení a nastupuje fáze řízení před soudem (viz bod 12).
  - (b) Policie sice státnímu zástupci nenavrhuje podání obžaloby, ten tak přesto učiní s následkem stejným, jak je uvedeno pod bodem (a).
  - (c) Policie navrhne a státní zástupce rozhodne o zastavení trestního řízení, nebo o postoupení věci jinému orgánu (typicky přestupek).
  - (d) Přestože to policie nenavrhla, učiní rozhodnutí dle písm. c) sám státní zástupce.
  - (e) Státní zástupce má v přípravném řízení u méně závažných trestných činů možnost rozhodnout při splnění zákonem stanovených podmínek o podmíněném zastavení nebo o schválení narovnání (v obou případech hovoříme o tzv. odklonu či alternativním způsobu skončení trestního řízení).
  - (f) Konečně za určitých výjimečných okolností může státní zástupce trestní stíhání přerušit (např. pro nemoc či duševní poruchu obviněného).

Jak je patrné, stanovisko policie zde není rozhodující, pánem přípravného řízení je státní zástupce, což se projevuje především v rozhodnutí na konci této fáze

trestního řízení – proto by naše pokrývání závěru přípravného řízení mělo dávat přednost stanoviskům a komentářům státního zástupce před často již pro věc nerelevantními názory policie. **To však neznamená, že např. nelze přinést informaci o rozdílném názoru policie a státního zástupce na další postup v případě. Měli bychom si však být vědomi, že fakticky jde o spor „šéfa s pomocníkem“.**

- (11) **Ve vztahu k nejméně závažným trestným činům za předpokladu, že byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, může být vedeno tzv. zkráceným přípravné řízení. Má se vyznačovat menší formálností a větší rychlostí, neboť cílem je toto řízení ukončit do dvou týdnů. Pokud v této lhůtě policejní orgán nerozhodne o odložení věci, předloží spis státnímu zástupci. Ten může věc odložit, nebo postoupit k přestupkovému či jinému řízení, nebo předat zpět policejnímu orgánu ke konání řádného přípravného řízení. Jinak podá na soud tzv. návrh na potrestání (tedy nikoliv obžalobu). O něm pak rozhoduje soud v tzv. zjednodušeném řízení. Typickým příkladem zkráceného řízení je např. postup po dopadení zloděje v obchodě (spáchal-li zde trestný čin) či pachatele pouliční výtržnosti.**
- (12) **Jak již bylo uvedeno doručením obžaloby na soud začíná druhá fáze trestního řízení – řízení před soudem. Obžalobu je třeba nazývat obžalobou, nikoliv žalobou, kterou se zahajuje civilní (občanskoprávní) spor. Od podání obžaloby lze podezřelého a dosud obviněného označovat jako obžalovaného.**

Pokud soud nedospěje k jinému rozhodnutí nařídí hlavní líčení, ve kterém provádí dokazování a zabývá se právní kvalifikací. Rozsudkem pak rozhoduje o vině a trestu, tj. buď uzná obžalovaného vinným skutkem uvedeným v obžalobě a rozhodne o trestu (za určitých okolností by mohl rozhodnout o upuštění od potrestání), anebo obžalovaného rozsudkem žaloby zproští. Ostatní rozhodnutí např. o vrácení věci do přípravného řízení, zastavení či přerušování řízení, schválení narovnání atd. rozhoduje soud *usnesením*.

Hlavní líčení je správné chápat jako procesní střet dvou stran – státního zástupce jako strany obžaloby a obžalovaného, většinou spolu s obhájcem, jako strany obhajoby. Arbitrem tohoto utkání je soud. V případech, kde redakce sama nemá přístup k důkazům, je i v tomto stádiu řízení namístě zdrženlivost. Naopak je správné držet se sporného pojetí trestního procesu a prezentovat argumenty obou stran. Je však přitom třeba pamatovat na fakt, že další stranou řízení mohou být oběti v procesním postavení poškozených (často značně emocionálně věc prožívající), zásadní spor obžaloba – obhajoba by proto měl být konfrontován i jejich pohledem a argumenty. Především ve zpravodajství by však reportér neměl dávat najevo svoji přichylnost k některé ze stran (např. tonem hlasu, volbou charakteristik aktérů apod.). Nejlepší službu veřejnému zájmu udělá, když z každé strany popisovaného trojúhelníku vytěží zásadní argument, který vyjadřuje její procesní stanovisko, popř. motivy, způsob či důvody chování.

Dále musíme respektovat veškerá další pravidla Kodexu ČT, tj. např. ohled na práva obětí (někdy je není přípustné zobrazit) a absolutně se musíme do právní moci konečného rozhodnutí vyvarovat vytváření dojmu, jakoby obžalovaný již byl pravomocně odsouzen.

- (13) **Proti rozhodnutí soudu prvního stupně totiž může z různých procesních stran přijít odvolání (proti rozsudku) nebo stížnost proti dalším rozhodnutím soudu. Pokud je takový řádný opravný prostředek podán, rozhodnutí nenabývá právní moci, řízení pokračuje a tato fáze se označuje jako řízení o**

opravných prostředcích. **Pokud je nařízeno jednání před odvolacím soudem, neoznačuje se za hlavní líčení, ale za veřejné zasedání.**

- (14) **Teprve, jestliže uznání viny určité osoby potvrdí odvolací soud, můžeme takovou osobu označit za odsouzenou či odsouzeného, popř. za pachatele. Na tom nic nemění možnost za určitých v trestním řádě vypočítaných podmínek sáhnout k mimořádným opravným prostředkům, především *dovolání*. Až, kdyby v následném řízení o mimořádném opravném prostředku došlo ke změně rozhodnutí ve smyslu zrušení předchozího viny uznávajícího výroku, muselo by z naší strany dojít k novému obnovení presumpce nevinny a upuštění od obrátů odsouzený, pachatel apod.**
- (15) Redakce se už naučily, že zcela specificky je upraveno řízení s mladistvými, především, že je nelze identifikovat ani používat terminologii procesu s dospělými, proto právě vypočtená pravidla můžeme používat výlučně v případě trestního řízení vůči dospělým.
-